

Press och information

Europeiska unionens domstol
PRESSMEDDELANDE nr 85/22
Luxemburg, den 17 maj 2022

Domar i mål C-600/19 Ibercaja banco,
i de förenade målen C-693/19 SPV Project 1503, C-831/19 Banco di Desio e
della Brianza m.fl., samt i målen C-725/19 Impuls Leasing România och
C-869/19 Unicaja Banco

Oskäliga villkor i konsumentavtal : Nationella processrättsliga principer kan inte utgöra hinder för rättigheter som enskilda har enligt unionsrätten

Effektivitetsprincipen kräver en verkningsfull prövning av eventuellt oskäligen villkor

Domstolen (stora avdelningen) meddelar idag domar i flera mål om begäran om förhandsavgörande från spanska, italienska och rumänska domstolar. Begäran i dessa fall avser tolkningen av direktiv 93/13/EEG¹ om oskäligen villkor i konsumentavtal.

Domstolen har ombetts besvara frågan huruvida nationella processrättsliga principer, såsom principen om rättskraft, kan begränsa de nationella domstolarnas, särskilt verkställighetsdomstolar, möjlighet att pröva huruvida avtalsvillkor eventuellt är oskäligen. Är nationella processrättsliga principer som inte medger en sådan prövning under verkställighetsförfarandet, inbegripet av verkställighetsdomstolen ex officio, på grund av tidigare nationella avgöranden förenliga med direktiv 93/13?

Domstolen erinrar härvid om den betydelse som **principen om rättskraft** har i såväl unionsrätten som i de nationella rättsordningarna. För att säkerställa såväl en stabil rättsordning och stabila rättsförhållanden som en god rättskipning, är det nämligen viktigt att domstolsavgöranden som har vunnit laga kraft efter det att tillgängliga rättsmedel har uttömts eller fristerna för dessa har löpt ut inte längre kan angripas².

Domstolen påpekar inledningsvis att det skyddssystem som införts genom direktiv 93/13 grundar sig på tanken att konsumenten har en underlägsen ställning i förhållande till näringsidkaren i fråga om såväl förhandlingsförmåga som informationsnivå³. Med hänsyn till detta underläge som konsumenten befinner sig i föreskrivs det i direktiv 93/13 att oskäligen villkor inte är bindande för konsumenten. Detta är en tvingande bestämmelse som har till syfte att ersätta den formella jämvikt mellan avtalsparternas rättigheter och skyldigheter som följer av avtalet med en verklig jämvikt så att parterna blir jämbördiga⁴.

Domstolen anger vidare att de nationella domstolarna har en skyldighet att ex officio bedöma huruvida ett avtalsvillkor, på vilket direktiv 93/13 är tillämpligt, är oskäligt⁵ och att medlemsstaterna är skyldiga att föreskriva lämpliga och effektiva medel för att hindra fortsatt användning av oskäligen villkor⁶.

I unionsrätten harmoniseras i princip inte förfarandena för bedömning av avtalsvillkor som påstås vara oskäligen. Sådana förfaranden omfattas således av medlemsstaternas interna rättsordningar. Nationella processregler måste uppfylla **effektivitetsprincipen**, det vill säga uppfylla kravet på ett effektivt domstolsskydd⁷. Domstolen finner att i avsaknad av en effektiv kontroll av huruvida

¹ Rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäligen villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 1993, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169)

² Dom av den 6 oktober 2009, Austercom Telecomunicaciones, [C-40/08](#).

³ Dom av den 26 januari 2017, Banco Primus, [C-421/14](#).

⁴ Dom av den 21 december 2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., [C-154/15](#), [C-307/15](#) och [C-308/15](#) (se [CP nr 144/2016](#)).

⁵ Dom av den 14 mars 2013, Aziz, [C-415/11](#) (se [CP nr 30/2013](#)).

⁶ Dom av den 26 juni 2019, Addiko Bank, [C-407/18](#).

⁷ Dom av den 10 juni 2021, BNP Paribas Personal Finance, [C-776/19 - C-782/19](#) (se [CP nr 100/21](#)).

villkoren i det berörda avtalet eventuellt är oskäligen, kan iakttagandet av de rättigheter som följer av direktiv 93/13 inte säkerställas⁸.

Det är mot bakgrund av dessa överväganden som domstolen meddelar fyra domar idag.

Mål C-869/19, Unicaja Banco

Begäran har framställts i ett mål mellan L och Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria SAU, vars rättigheter övertagits av Unicaja Banco SA. Målet rör den omständigheten att den nationella appellationsdomstolen inte ex officio prövat en grund avseende åsidosättande av unionsrätten. Bankinstitutet beviljade L ett hypotekslån. Avtalet innehöll ett "villkor om räntegolv" som innebar att den rörliga räntan inte kunde understiga 3 procent. L väckte talan mot bankinstitutet och yrkade att villkoret skulle ogiltigförklaras och att de belopp som felaktigt uppburits i enlighet med detta skulle återbetalas. L gjorde därvid gällande att villkoret var oskäligt på grund av bristande transparens. Domstolen i första instans biföll talan, men begränsade verkningarna i tiden med stöd av nationell rättspraxis. Efter överklagande av bankinstitutet förordnade den domstol vid vilken målet överklagats inte om fullständig återbetalning av de belopp som tagits ut enligt villkoret om räntegolv, eftersom L inte hade överklagat domen i första instans. Enligt spansk rätt kan en domstol i andra instans, om en del av domslutet i en dom inte bestritts av någon av parterna, inte upphäva eller ändra domslutet. Denna regel uppvisar vissa likheter med principen om rättskraft. **Den spanska högsta domstolen** frågade således EU-domstolen om huruvida den nationella rätten var förenlig med unionsrätten, särskilt huruvida en nationell domstol, som har att pröva ett överklagande av en dom som tidsmässigt begränsar återbetalningen av de belopp som felaktigt erlagts av konsumenten i enlighet med ett villkor som förklarats vara oskäligt, inte ex officio kan pröva en grund som avser åsidosättande av direktiv 93/13 och förordna om full återbetalning av dessa belopp.

Domstolen erinrar om sin praxis och **bekräftat att unionsrätten utgör hinder för nationell rättspraxis som tidsmässigt begränsar verkan av avtalets återgång, så att enbart belopp som felaktigt erlagts med tillämpning av ett oskäligt villkor efter dagen för domstolsbeslutet att förklara villkoret oskäligt, ska återbäras⁹.**

Domstolen finner även att tillämpningen av de aktuella nationella processrättsliga principerna kan göra det omöjligt eller orimligt svårt att skydda dessa rättigheter, vilket således strider mot effektivitetsprincipen. **Unionsrätten utgör nämligen hinder för tillämpning av nationella processrättsliga principer, enligt vilka en nationell domstol, som har att pröva ett överklagande av en dom som tidsmässigt begränsar återbetalningen av de belopp som felaktigt erlagts av konsumenten i enlighet med ett villkor som förklarats vara oskäligt, inte ex officio kan pröva en grund som avser åsidosättande av denna bestämmelse och förordna om full återbetalning av dessa belopp,** när bristen på bestridande av denna begränsning i tiden av den berörda konsumenten inte kan hänföras till att denna varit helt passiv.

Mål C-600/19 Ibercaja Banco.

Begäran har framställts i ett mål mellan MA och Ibercaja Banco SA angående en begäran om **betalning av ränta som ska betalas till banken på grund av att MA och PO inte har uppfyllt det avtal om hypotekslån** som ingåtts mellan dessa parter.

Den behöriga domstolen förordnade om verkställighet av Ibercaja Bancos inteckningsrätt och godkände utmätning mot konsumenterna. Först under verkställighetsförfarandet, närmare bestämt efter det att den intecknade egendomen sålts på auktion, gjorde MA gällande att villkoret om dröjsmålsränta och villkoret om räntegolv var oskäligen, det vill säga när rättskraften och den utgångna fristen innebär att det varken är möjligt för domstolen att ex officio pröva huruvida avtalsvillkoren är oskäligen eller för konsumenten att göra gällande att dessa avtalsvillkor är

⁸ Dom av den 4 juni 2020, Kancelaria Medius, [C-495/19](#).

⁹ Domen i det ovannämnda målet Gutiérrez Naranjo m.fl., [C-154/15](#), [C-307/15](#) och [C-308/15](#).

oskäligen. Domstolen hade redan ex officio prövat om dessa villkor var oskäligen då det exekutiva förfarandet inleddes, dock utan att denna prövning uttryckligen angavs eller motiverades i beslutet.

Enligt domstolen **utgör unionsrätten hinder för en nationell lagstiftning som, på grund av rättskraften och den utgångna fristen, varken gör det möjligt för domstolen att ex officio pröva huruvida avtalsvillkoren är oskäligen i samband med ett förfarande för utmätning av in-tecknad egendom eller möjligt för konsumenten att, efter det att fristen för att framställa en invändning har löpt ut, göra gällande att dessa avtalsvillkor är oskäligen i samband med det förfarandet eller i ett efterföljande fastställelseförfarande, när domstolen redan ex officio har prövat om dessa villkor var oskäligen då det exekutiva förfarandet inleddes, dock utan att denna prövning anges eller motiveras, ens kortfattat, i beslutet om utmätning i fast egendom och utan att det i detta sistnämnda beslut anges att en sådan prövning inte kan ifrågasättas efter utgången av nämnda frist.**

När förfarandet för utmätning av in-tecknad egendom har avslutats och äganderätten till denna egendom har överförts till tredje man, kan den domstol, som agerar ex officio eller på begäran av konsumenten, inte längre göra en prövning av huruvida avtalsvillkoren är **oskäligen**, som skulle leda till ogiltigförklaring av de åtgärder genom vilka äganderätten övergår och undergräva rättssäkerheten vid den redan genomförda överlåtelsen av äganderätten till tredje man. **I en sådan situation måste konsumenten emellertid i ett senare åtskilt förfarande kunna åberopa att villkoren i avtalet om hypotekslån är oskäligen** för att på ett effektivt sätt och fullt ut kunna utöva sina rättigheter enligt detta direktiv i syfte att **erhålla ersättning för den ekonomiska skada som orsakats av tillämpningen av dessa villkor.**

De förenade målen C-693/19, SPV Project 1503 och C-831/19, Banco di Desio e della Brianza m.fl.

Respektive begäran har framställts i mål mellan SPV Project 1503 Srl och Dobank SpA, i egenskap av ombud för Unicredit SpA, å ena sidan och YB å andra sidan, respektive Banco di Desio e della Brianza SpA och andra kreditinstitut, å ena sidan, och YX och ZW, å andra sidan. **Målen rör verkställighetsförfaranden, vilka grundas på exekutionstitlar som vunnit laga kraft.** De italienska verkställighetsdomstolarna frågar sig huruvida vitesklausulen och villkoren om dröjsmålsränta i finansieringsavtalen, liksom vissa villkor i borgensåtagandena, är oskäligen. Borgenärerna hade erhållit betalningsförelägganden med stöd av dessa avtal, vilka betalningsförelägganden vunnit laga kraft. Den hänskjutande domstolen har emellertid preciserat att enligt nationella processrättsliga principer innefattar ett betalningsföreläggandes rättskraft, om konsumenten inte har bestritt betalningsföreläggandet, den omständigheten att villkoren i avtalen om borgensåtagande inte är oskäligen, även om den domstol som utfärdat betalningsföreläggandet inte uttryckligen har prövat huruvida dessa villkor är oskäligen.

Domstolen anser att en sådan nationell lagstiftning **kan urholka den nationella domstolens skyldighet att ex officio pröva huruvida avtalsvillkor eventuellt är oskäligen.** Kravet på ett effektivt domstolsskydd fall kräver att verkställighetsdomstolen, även för första gången, kan pröva huruvida avtalsvillkor som har legat till grund för ett betalningsföreläggande som utfärdats av en domstol på begäran av en borgenär och som gäldenären inte har bestritt, eventuellt är oskäligen.

Mål C-725/19, Impuls Leasing România

Begäran har framställts i ett mål mellan IO och Impuls Leasing România IFN SA. Målet rör en invändning mot verkställighet av utmätning avseende ett leasingavtal. Den rumänska domstolen har angett att det leasingavtal som ligger till grund för utmätningförfarandet innehåller villkor som kan anses oskäligen.

Den rumänska lagstiftningen tillåter inte verkställighetsdomstolen som ska pröva en invändning mot verkställighet av ett leasingavtal som ingåtts mellan en konsument och en näringsidkare och som utgör exekutionstitel, att ex officio eller på begäran av konsumenten pröva huruvida villkoren i avtalet är oskäligen, eftersom det enligt lag finns en möjlighet att väcka talan vid allmän domstol, varvid den domstol som har att pröva talan kan kontrollera huruvida villkoren i ett sådant avtal är

oskäligen. Den domstol som prövar talan om ogiltigförklaring har visserligen möjlighet att vilandeförklara verkställighetsförfarandet. Den konsument som ansöker om uppskov med verkställighetsförfarandet är emellertid skyldig att ställa en säkerhet som beräknas på grundval av värdet av föremålet för fordran.

Enligt domstolen är det emellertid sannolikt att en gäldenär som inte uppfyllt sina betalningsskyldigheter inte har de ekonomiska resurser som krävs för att ställa den nödvändiga säkerheten. De kostnader som en talan vid domstol innebär i förhållande till beloppet av den bestridda skulden får vidare inte avskräcka konsumenten från att väcka talan vid domstol för prövning av huruvida avtalsvillkor eventuellt är oskäligen. Detta gäller i än högre grad när värdet av föremålet för fordringarna är avsevärt mycket högre än det sammanlagda värdet på avtalet.

Domstolen finner således att unionsrätten inte tillåter en sådan nationell lagstiftning.

PÅPEKANDEN: Begäran om förhandsavgörande gör det möjligt för domstolarna i medlemsstaterna att, i ett mål som pågår vid dem, vända sig till EU-domstolen med frågor om tolkningen av unionsrätten eller om giltigheten av en unionsrättsakt. Domstolen avgör inte målet vid den nationella domstolen. Det är den nationella domstolen som ska avgöra målet i enlighet med EU-domstolens avgörande. Detta avgörande är på samma sätt bindande för de övriga nationella domstolar där en liknande fråga uppkommer.

Detta är en icke-officiell handling avsedd för massmedia och den är inte bindande för domstolen.

*Domarna i fulltext och resuméerna i målen ([C-600/19](#), [C-693/19](#) och [C-831/19](#), [C-725/19](#), [C-869/19](#))
publiceras på webbplatsen CURIA dagen för avkunnandet*

Kontaktperson för press: Gitte Stadler ☎ +352 4303 3127